

I et år med 13 måneder

Instruktør: Rainer Werner Fassbinder

Dette er næppe en film, der vil omvende de mennesker, som alle dage har betragtet Rainer Werner Fassbinder som et stærkt overvurderet blålys. Men for den oprindeligt positivt interesserede, der først begyndte at miste tålmodigheden ved konfrontationen med de tomme krukkerier i »Kinesisk roulette« og »Den desperante mand«, bliver denne film en demonstration af, at den vesttyske instruktør stadig kan skabe værker med mere indhold end mærkværdige manerer. For »I et år med 13 måneder« er en bevidst grim og ubehagelig film med et både privat og bizart tema, men den er også indtrængende, konsekvent og båret af en ægte og uafviselig desperation.

Hovedpersonen er den transseksuelle Elvira, der engang var mand og hed Erwin, og som nu ensom og ydmyget bevæger sig gennem de sidste fem dage af sit liv frem mod selvmordet. Elvira søger kærligheden, men møder afvisningen, hånen og isolationen, for hun er et uhåndterligt og irriterende skrummel af et menneske, konsligt og mentalt spærret inde i et ingenmandsland omkranset af ligegyldighedens pigtråd og intolerancens vagttårne.

Og så er hun rent konkret placeret i et Frankfurt, som Fassbinder gør til et skræmmebillede af det moderne storbylivs benhårde umenneskelighed, fyldt med glas og beton, støj og kulde, så også de velmenende har for travlt med at klare sig selv til at kunne reagere på Elviras råb om hjælp. Mens Elviras personlige situation mildest talt er speciel og ikke giver den gennemsnitlige tilskuer mulighed for identifikation, er filmens billede af den almene fremmedgørelse og sjælelige indtørring i spilleautomaternes, boligbyernes og den alkoholiske eskapismes universs genkendeligt og gruopvækkende. Man fryser i Frankfurt, og det er ikke vejrets skyld.

Gennem ordrige samtaler og monologer får man oprullet Elvira/Erwins ulykkelige barndom, opløste ægteskab og fallerede affærer med diverse mænd, alt det, der nu gør det umuligt for hende at fungere i en klart defineret identitet. Det er hentet lige ud af de psykologiske og sociale lærebogers grundlæggende kapitler, troværdigt og trivielt, men det hindrer ikke Elvira i at forblive et særtilfælde, hvis fatale offer på kærlighedens alter – køns-skiftet i Casablanca – er symbolsk klart og psykologisk ikke urimeligt, men alligevel et tematisk knudepunkt, som fører filmen væk fra tilskueren og ind i noget meget privat. At dette private hænger sammen med Fassbindersamleveren Armin Meyers selvmord, er muligvis biografisk interessant, men naturligvis irrelevant for oplevelsen af filmen.

Hvad der får én til at følge filmen med halvsvejs modstræbende fascination, er derfor ikke så meget personen Elvira, selv om Volker Spengler spiller hende med et hensynsløst og ekshibitionistisk engagement, der imponerer. Det er snarere hele den fysiske ramme omkring hendes sidste miserable dage, og det er den fuldkomne kongeniale visuelle og lyd-

lige stil, som manuskriptforfatteren, instruktøren, producenten, fotografen og klipperen Fassbinder iklæder denne ramme – en fræsende og vrængende stil, grell og grim og skærende. Den er kakofonisk i sine lydcollager og undertiden næsten koreografisk i sine stiliserede bevægelser, og den dirrer klaustrofobisk af et indre følelsespres, som hele tiden truer med at sprænge den i småstykker.

Modstræbende bliver fascinationen, fordi også »I et år med 13 måneder« har indslag af de manierede og morbide, og især fordi det er vanskeligt at affinde sig med instruktørens melodramatiske misantropi, hans masochistiske graven sig ind i den sorteste håbløshed, hvor der ikke rummes andre flugtmuligheder end døden. Men i denne film bliver stilen ikke til sit eget mål, og bag det karrikerende og de tilsyneladende nihilistiske attituder handler filmen alligevel om den betingelsesløse ømhed og solidaritet, der kunne have reddet Elvira, og som er nødvendig for at redde meget mere i denne verden. Det vil eller kan Fassbinder ikke sige ligeud, hans ærinde er fremlæggelsen af problemerne og ikke deres løsninger, og derfor kan det virke, som om han rækker tungen ad sit publikum. Men i dette tilfælde er hans vrede vrængen fremkaldt af en camoufleret og fortvivlet følsomhed, som ligger langt hinsides den hule provokation, og derfor opstår fascinationen, selv om den er modstræbende.

Ebbe Iversen

I ET ÅR MED 13 MÅNEDER

In einem Jahr mit 13 Monden. Vesttyskland 1978. **Dist:** Filmverlag der Autoren. **P-selskab:** Tango Film – Project Filmproduktion. **P/Instr/Manus/Foto/Klip/Dekor:** Rainer Werner Fassbinder. **Medarbejdere:** Milan Bor, Jo Braun, Juliane Lorenz, Werner Lüring, Wolfgang Mund, Peer Raben, Karl Scheydt, Volker Spengler, Alexander Witt, Frantisek Vasek. **Medv:** Volker Spengler (Elvira Weisshaupt), Gottfried John (Anton Zaitz), Elisabeth Trissenaar (Irene), Ingrid Caven (rote Zora), Esa Mattes (Marie-Ann), Günther Kaufmann (Smolik), Lilo Pempeit (Søster Gudrun), Isolde Barth (Sybille), Karl Scheydt (Hacker), Walter Bockmayer (Sjæle-Frieda), Bob Dorsey (Selvmorder), Ursula Lillig (Rengøringskone), Günther Holzapfel (Brøi), Janoz Bermez (Oskar Pelitgen), Gerhard Zwerenz (Digteren). **Længde:** 129 min. **Udi:** Dagmar. **Prem:** 24.9.79 – Dagmar.

Scene fra »I et år med 13 måneder«

Kort sagt

filmene set af
Per Calum (P.C.)
Peter Schepelehn (P.S.)
Ib Monty (I.M.)
Ebbe Iversen (E.I.)

AV, ET KUP

Instruktør: WILLIAM FRIEDKIN

Friedkin, der brød igennem med den genre-skabende politifilm »The French Connection« (1971) og fik dundrende kassesucces med den monstrose »The Exorcist« (1973) kommer nu, efter den svage remake af »Frygtens pris« og et kortvarigt ægteskab med Jeanne Moreau, med en pæn, lille kup-film om den gruppe amatøragtige småforbrydere, der i 1950 røvede et par millioner udevaluerede dollars fra pengetransportfirmaet Brinks i Boston. Det lykkes Friedkin på en underholdende måde at balancere mellem Olsenbandeagtig farce og gangster-melodrama, og der er atmosfære omkring de snuskede røvere (som spilles af bl.a. Peter Falk, Paul Sorvino og Warren Oates) og deres slummiljø, men Friedkin får ikke nok satire ud af FBI's kommunist-paranoide reaktion på røveriet. Det virker også utilfredsstillende, at instruktøren henfalder til den moderne kliché, der består i til slut at opremse, hvordan det sidenhen gik personerne og opklaringen af sagen. Selv om det her sker med henvisning til, at det drejer sig om autentiske personer og en autentisk sag, er det irriterende, at instruktøren ikke ved, hvad der blev af pengene. De historiske fakta omkring et eller andet pengekup i Boston i 1950 kan jo ret beset være filmpublikummet flintrende ligegyldige, hvis ikke de giver mening i filmen. (The Brinks Job – USA 1978). P.S.

BLODETS BÅND

Instruktør: CLAUDE CHABROL

Det er tredje gang, Claude Chabrol forsøger sig med en engelsksproget film, og ligesom i de to tidligere, røber Chabrols usikkerhed sig, når han arbejder uden for sit hjemland. Lige så subtil og nuanceret, han er på hjemmebane i det franske borgerskab, lige så bastant, klodset og overtydelig er han på udebane. Filmens grundlag er en roman af Ed McBain, men den kriminalistiske intrige er ikke stort bevendt, og dette kompenseres der ikke for med nogen videre spændende karakter- eller milieuskildring. Det er således betegnende, at Stéphane Audran næsten er katastrofalt ved siden af i alle de scener, hun medvirker i. Mest soliditet er der i Donald Sutherlands spil i rollen som en politimand, der skal opklare et bestialsk mord på en 17-årig pige. (Liens du sang/Blood Relatives-Fran-krig-Canada 1977). I.M.

FORURENINGS-UHYRET

Instruktør: John Frankenheimer

Ideen må have virket skudsikker: man skaber kommerciel appeal med en monster-historie kalkeret efter skemaet fra »Dødens gab«. Man konstruerer et seriøst alibi ved at lade monstrene være resultat af hensynsløs industriel forurening og ved at føje lidt snak ind om indianernes negligerede rettigheder. Og man sikrer sig rimelig professionel standard ved at overlade instruktionen til den kunstnerisk svingende, men i hvert tilfælde kompetente John Frankenheimer. Det skulle ikke kunne gå helt galt, men er tæt på at gøre det i denne uformelige klump af en pseudo-engageret gyser, som spoles af et uinspireret manuskript med talrige indbyggede forudsigeligheder, en række fladt tegnede og uinteressante personer, så selv den talentfulde Talia Shire ikke kan puste ægte liv i sin rolle, en instruktør, der pligtskyldigt og bastant fyrer de blodige chok-effekter af og ellers tilsyneladende hellere ville have lavet noget helt andet – og uhyrlige uhyrer i diverse størrelser, kvalmende som babyer og vildt brølende som voksne, men altid alt for tydeligt mekaniske special effects til at være skrækindjagende. Resultatet er grotesk, grinagtigt og meget gyseligt. (Prophesy – USA 1979). E.I.

HEMMELIGHEDER

Instruktør: PHILIP SAVILLE

Saville, en af engelsk films mange middelmådige instruktører (»Joanna«, »Libertinerklubben«), lavede i 1971 en lille film, optaget i det semi-professionelle Super-16 (mm), og den er nu blevet fundet frem. Den fortæller om en dag i et yngre London-ægteskabs liv. Jenny og Allan har en mindre ægteskabelig krise. Mens deres 9-årige datter tilbringer dagen i selskab med en noget aparte fyr, som forbereder hende på voksenlivets problemer, er Allan, der hidtil uden større succes har forsøgt sig som skuespiller, til en test for at blive antaget som EDB-operatør og bliver interviewet af en ansættende pige, som han ender med at give afspændende massage; og Jenny går tur i en park og bliver samlet op af en velhavende, svensk forretningsmand, der kører hende til sit hjem og går i seng med hende. Om aftenen, hvor alle tre familiemedlemmer vogter over hver sin hemmelighed, synes den ægteskabelige krise at være overstået. Filmen er amatøragtigt skrevet og instrueret, men Robert Powell, Jacqueline Bisset, Per Oscarsson og Shirley Knight er i det mindste skuespillere, man kan se på med nogen interesse – selv om Bissets og Oscarssons store kejserservants på sengekanten nok er lovlig meget, selv for Bisset-fans. (Secrets – England 1971). P.S.

MED REBET OM HALSEN

Instruktør: JACK NICHOLSON

Jack Nicholson debuterede som instruktør i 1971 med »Sømmet i bund«. »Med rebet om halsen« er hans anden instruktørindsats, og det er en ekscentrisk anti-western. Nicholson spiller selv en outlaw, der reddes fra hængning af en ung pige (Mary Steenburgen), og

filmen handler om deres forhold indbyrdes og til omverdenen. Dens originalitet ligger især i dens manglende lyst til at acceptere det traditionelle billede af livet i det gamle vesten, og den er således på linie med en række nyere westerns. Men med sig selv om instruktør har Nicholson svært ved at styre sin åbenbare egocentricitet og selvglæde, og hans spil er for burlesk og grotesk til at blive rigtig morsomt. Iscenesættelsen er ikke uden raffinement, bl.a. bruges musikken ret subtit. Men generelt hæmmes filmen af trangen til at være ualmindelig. Det vildtvoksende og hektiske i stilen fører mange af scenerne ud i det anstrengte. Anti-holdningerne kursiveres for demonstrativt. (Goin' South – USA 1978). I.M.

SKYD IKKE PÅ TANDLÆGEN

Instruktør: Arthur Hiller

Arthur Hiller, der med »Love Story« skaffede sig Kleenexfabrikanternes evige taknemmelighed, er ikke verdens mest stilsikre komedieskaber, og han er ikke instruktøren, som kan få et ujævnt manuskripts svagheder til at forsvinde. Det afslørede han bl.a. med »Chicago-ekspressen«, og det præger også denne hektiske og højrøstede farce, som er meget op og ned. Men når den er oppe, er den frit galopperende historie om CIA-agentens og tandlægens stormfulde oplevelser faktisk meget morsom, og først og fremmest redder Peter Falk og Alan Arkin meget hjem med veloplagte præstationer i de to hovedroller – Peter Falk med Columbo-figurens stadig effektive blanding af høflig harmløshed og distraet handlekraft, Alan Arkin med en formidabel evne til at afspejle umådelig undren og bekymring i et ganske ubevægeligt ansigt. De to klæder hinanden, og selv om filmen er for udisciplineret struktureret til at være rigtig vellykket, har den så meget fart over feltet og så mange doser af sund galskab, at den aldrig bliver kedelig. (The In-Laws – USA 1979). E.I.

THE WIZ

Instruktør: SIDNEY LUMET

Intet i Sidney Lumets foregående 24 film tyder på, at musicals er instruktørens rette element. »The Wiz« gør det heller ikke. Og de ca. 23 mill. dollars, som filmen har kostet ses kun i ringe grad på lærredet, og som så ofte før er det ikke nok med »All That Money Can Buy«. Først og fremmest er Diana Ross totalt fejlplaceret i rollen som den barnlige og naive unge pige, der er historiens hovedperson (i 1939-versionen af historien lykkedes det på grund af Judy Garland og en række gode sange). Selv i en urealistisk historie må der være et minimum af troværdighed, og det er en egenskab, som »The Wiz« ikke ejer. Galt er det selvsagt også, at Lumet ikke har gnist af begreb om at skabe de flydende overgange fra dagligdag til musicalscener. Tilbage er så enkeltstående øjeblikke – Nipsey Russells sang »Slide som Oil to Me«, hvori han redegør for blikmandens kvaler, og Mabel Kings hårdt komprimerede rocknummer »Don't Nobody Bring Me No Bad News«. Men helheden

er omtrent så søvndyssende kedsommelig som Diana Ross, og den mekaniske koreografi understreger livløsheden. (The Wiz – USA 1978). P.C.

MORD PÅ BEREKNING

Instruktør: Bob Clark

»Mord på beregning« hævdes at være den 134. film, hvori Conan Doyles mesterdetektiv Sherlock Holmes optræder. Denne gang i en historie, hvori kvindemorderen Jack the Ripper er hans modstander (som det også var tilfældet i »Studie i terror« fra 1965), men skønt historien er solidt lavet, så er det dog hverken Holmes eller hans modstander, der fængsler mest. Det gør James Mason som Holmes' trofaste Dr. Watson, der fra at være den håbløst naive nar i et utal af Holmes-film denne gang er blevet til Holmes' jævnbyrdige – om ikke ud i det deduktive, så rent menneskeligt. I tilgift til Masons smukke præstation spiller Christopher Plummer udmærket som detektiven, og omkring disse to har Bob Clark samlet en række af gode skuespillere: Anthony Quayle, David Hemmings, John Gielgud, Donald Sutherland og Genevieve Bujold som de vigtigste. Filmen er altså pæn og solid underholdning, men der er meget langt fra den til Billy Wilders mesterlige »The Private Life of Sherlock Holmes«, der stadig er uovertruffen. (Murder By Decree – England/Canada 1979). P.C.

KÆRLIGHED VED FØRSTE BID

Instruktør: STAN DRAGOTI

Skønt Stan Dragoti debuterede allerede i 1972 med den mislykkede anti-western »Dirty Little Billy« er »Kærlighed ved første bid« kun hans anden film – og det er manuskriptet (af Robert Kaufman) mere end Dragotis instruktion, der giver filmen dens underholdningsværdi. Det er for 117. gang myten om den blodtørstige grev Dracula, der er udgangspunktet for filmens historie, men i dette tilfælde skrevet som en komedie i slægt med tredivernes romantiske lystspil fra Hollywood. Filmen beretter om, hvorledes Dracula tvinges til at forlade sit hjemland, hvorefter han søger til New York, hvor han forelsker sig tænderbidende i fotomodellen (Susan Saint James), der efter tredje bid forvandles til en vampyr, så parrets kærlighed kan vare evigt. George Hamilton krukker sig elskværdigt gennem sin Dracula-rolle, Richard Benjamin er nok engang den absurde mandshauvinist, og i diverse biroller spilles der lystigt. Dragotis instruktion er usikker. (Love at First Bite – USA 1979). P.C.